

Наташа Ајдановић*

Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за славистику
najdzanovic@ff.uns.ac.rs

УДК 811.161.1::37(497.11)
<https://doi.org/10.18485/slavistika.2026.30.1.19>
Оригинални научни рад
примљен 19.5.2026.
прихваћен за штампу 5.7.2026.

Јелена Гинић**

Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику
jelena.ginic@fil.bg.ac.rs

МЕДИЈАЦИЈА У УЏБЕНИЦИМА РУСКОГ ЈЕЗИКА КАО ДРУГОГ СТРАНОГ ЗА ТРЕЋУ И ЧЕТВРТУ ГОДИНУ УЧЕЊА У СРБИЈИ

Рад представља наставак претходног истраживања посвећеног анализи вежби медијације у уџбеницима руског језика као другог страног за пети и шести разред основне школе у Србији. У овом раду анализирају се вежбе медијације у актуелним уџбеничким комплетима за седми и осми разред, односно за трећу и четврту годину учења руског језика. Корпус чине уџбенички комплети *Конечно!*, *Наш класс* и *Давай!*, а анализа је спроведена на основу класификације типова медијације А. А. Колесникова и М. К. Денисова, уз модификације прилагођене потребама истраживања. Анализа обухвата квантитативни и квалитативни аспект вежби медијације: њихову заступљеност у односу на укупан број вежби, типове и подтипове медијације, смер медијације, као и њихову сложеност, разноврсност и комуникативни потенцијал. Резултати показују да уџбенички комплети *Конечно!* и *Наш класс* у већој мери прате савремене тенденције развоја медијативне компетенције, иако се у вишим разредима уочава смањење удела двојезичне медијације и постепени прелаз ка једнојезичним активностима на руском језику. Насупрот томе, у серији *Давай!* медијација је углавном сведена на традиционалне преводне задатке без интеракције.

Кључне речи: уџбеници руског језика, основна школа, руски језик, медијација без интеракције, медијација у оквиру интеракције, мешовита медијација.

This paper is a continuation of previous research devoted to the analysis of mediation activities in textbooks of Russian as a second foreign language for the fifth and sixth grades of Serbian primary schools. The present study analyzes mediation activities in the current textbook series for the seventh and eighth grades, i.e. the third and fourth years of learning Russian. The research corpus includes the textbook series *Konechno!*, *Nash klass*, and *Davay!*, while the analysis is based on the classification of mediation types proposed by A. A. Kolesnikov and M. K. Denisov, adapted to the needs of this study. Both quantitative and qualitative aspects of mediation activities are examined: their proportion within the total number of exercises, the types and subtypes of mediation, the direction

* <https://orcid.org/0000-0002-0183-9188>

** <https://orcid.org/0000-0001-6687-4462>

of mediation, as well as their complexity, diversity, and communicative potential. The results show that the textbook series *Konechno!* and *Nash klass* follow contemporary tendencies in the development of mediation competence to a greater extent, although higher grades reveal a decrease in bilingual mediation and a gradual shift toward monolingual activities solely in Russian. In contrast, the *Davay!* series mediation is predominantly reduced to traditional translation exercises without interaction.

Keywords: Russian language textbooks, primary school, Russian language, mediation without interaction, mediation within interaction, mixed mediation.

1. Увод

1.0 У савременој методици наставе страних језика медијација се све више издваја као једна од кључних комуникативних језичких активности. То је посебно потврђено у допуњеном издању Заједничког европског референтног оквира за живе језике (CEFR Companion Volume with New Descriptors, 2018), у којем су први пут систематски разрађени и скалирани дескриптори медијације. Под медијацијом се, у најширем смислу, подразумева посредовање у преношењу и преобликовању информације између комуниканата, најчешће са једног језика на други, при чему она обухвата различите облике усмене и писане продукције, интеракције и интерпретације (Дурбаба и др. 2017; Азимов, Щукин 2009; Ланкина 2018). Као теоријски основ за класификацију и анализу вежби медијације у овом раду, као и у претходном истраживању (Гинић, Ајџановић 2025), послужио је модел А. А. Колесникова и М. К. Денисова (2012), који издваја медијацију без интеракције, медијацију у оквиру интеракције и медијацију мешовитог типа.

1.1 Полазећи од резултата претходног истраживања (Гинић, Ајџановић 2025), у коме је анализирана заступљеност и типологија медијације у уџбеницима руског језика за пети и шести разред основне школе, у овом раду пажња је усмерена на исте уџбеничке комплете, али за седми и осми разред, односно за трећу и четврту годину учења руског језика као другог страног. Наставак истраживања омогућава сагледавање континуитета у развоју медијативне компетенције, као и праћење начина на који се медијација методички обликује на вишим нивоима учења.

Будући да ученици у трећој и четвртој години учења располажу развијенијим језичким, комуникативним и когнитивним компетенцијама, може се очекивати већа заступљеност сложенијих, самосталнијих и комуникативно усмерених облика медијације, нарочито оних који подразумевају интеракцију, трансформацију информација, интерпретацију и посредовање у различитим социокултурним контекстима. Истовремено, поставља се питање да ли уџбеници прате такав развој ученика и у којој мери долази до квантита-

тивног и квалитативног усложњавања медијативних активности у односу на уџбенике за пети и шести разред.

Циљ рада стога јесте да утврди у којој мери и на који начин анализирани уџбеници развијају медијативну компетенцију на вишем нивоу учења, које су врсте и подврсте медијације у њима заступљене, као и да ли је уочљив помак од претежно репродуктивних и преводних активности ка аутентичнијим облицима језичког посредовања у складу са принципима комуникативне наставе и препорукама Заједничког европског референтног оквира за живе језике.

2. Корпус

2.0 Корпус за истраживање обухватио је три актуелна уџбеничка комплета (уџбенике с радним свескама) за основну школу који се користе у школама Републике Србије за седми и осми разред, односно за трећу и четврту годину учења руског језика као другог страног језика. Анализирани уџбенички комплети, које ћемо хронолошким редом објављивања навести и анализирати, објављени су у Србији у периоду између 2017. и 2024. године: 1) уџбенички комплет *Конечно! 3* и *Конечно! 4* (Амштајн Баман и др. 2017) издавачке куће Klett; 2) уџбенички комплети *Наш класс 3* и *Наш класс 4* (Меденица и др. 2019–2020) издавачке куће Завод за уџбенике, чија су прва издања објављена 2019, односно 2020. године; 3) уџбенички комплети *Давай! 3* и *Давай! 4* издавачке куће Архикњига, објављени 2024. године. Како се да наслутити из презимена његових твораца, уџбенички комплети *Конечно!* и *Давай!* су адаптирани, док је уџбенички комплет *Наш класс* ауторски.

3. Методолошки оквир истраживања

3.0 Методолошки оквир овог истраживања заснива се на моделу и класификацији примењеним у претходном истраживању (Гинић, Ајџановић 2025), посвећеном анализи вежби медијације у уџбеницима за пети и шести разред основне школе. Као теоријска основа за ексцерпирање и класификацију вежби медијације послужио је рад А. А. Колесникова и М. К. Денисова (2012), у ком се разликују три основна типа медијације: медијација без интеракције, медијација у оквиру интеракције и медијација мешовитог типа. Као основ за ексцерпирање и класификацију вежби медијације у овом истраживању послужила је модификована класификација заснована на моделу А. А. Колесникова и М. К. Денисова (2012), чије су полазиште, модификације и методолошко образложење детаљно представљени у нашем претходном раду (Гинић, Ајџановић 2025: 249–252). Полазећи од оригинал-

не поделе на медијацију без интеракције, медијацију у оквиру интеракције и медијацију мешовитог типа, класификација је проширена у складу са особеностима анализираних уџбеничких грађа. Допуњена је новим подтипovima вежби (превод с трансформацијом, текстуализација интенције без интеракције, описивање, исказивање сопственог става/мишљења/преференције, вођена интеракција, игра и вођена условна интеракција), чиме је омогућено прецизније обухватање свих облика медијације заступљених у уџбеницима руског језика. Као и у претходном истраживању, под вежбама медијације подразумеване су искључиво двојезичне активности, односно оне које подразумевају преношење информације са српског на руски или с руског на српски језик.

3.1 Анализа је обухватила квантитативни и квалитативни аспект вежби медијације у уџбеничким комплетима *Конечно!*, *Наш класс* и *Давай!* за седми и осми разред основне школе. У оквиру квантитативне анализе посматрани су заступљеност вежби медијације у односу на укупан број вежби, типови и под типови медијације, смерови медијације (српско-руски и руско-српски), као и облици медијације (усмени и писани). Квалитативна анализа била је усмерена на разноврсност, сложеност и комуникативни потенцијал идентификованих вежби, као и на степен усклађености уџбеничких комплета са захтевима савремене комуникативне наставе страних језика и развоја медијативне компетенције.

4. Резултати истраживања и анализа

4.1 Уџбенички комплет *Конечно!*

4.1.1 Квантитативна анализа вежби комплета *Конечно! 3*

4.1.1.1 У уџбеничком комплету *Конечно! 3*, од укупно 468 вежби идентификовали смо 38 вежби медијације, што чини 8% вежби посвећених преношењу информације с руског на српски и са српског на руски језик. Од укупног броја потврђених вежби медијације – 28 дато је у уџбенику, а 10 у радној свесци. Наредна табела илуструје дистрибуцију типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци:

МЕДИЈАЦИЈА БЕЗ ИНТЕРАКЦИЈЕ					
тип вежбе	превод	препричавање	превод с трансформацијом	текстуализација интенције	Описивање
бр. (у+рс)	13+6	0	0	1+0	0

МЕДИЈАЦИЈА У ОКВИРУ ИНТЕРАКЦИЈЕ					
текстуализација интенције		консекутивни превод		вођена интеракција	
2+0		2+0		4+0	

МЕШОВИТА МЕДИЈАЦИЈА					
превод с трансформацијом	вођена условна интеракција	презентација	пројекат	ослонац на слику	игра
0+1	0	4+0	2+0	0	2+1

Табела 1. Дистрибуција типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци *Конечно! 3*

4.1.1.2 Од 38 забележених вежби, 24 је предвиђено за писану израду, док је преосталих 14 намењено усменој. Када је реч о смеру медијације, из смера с руског на српски је 17 вежби, док је оних из смера са српског на руски нешто више – 20. У једној вежби постоје пак оба смера медијације.

4.1.1.3 Нагли пад процента вежби медијације у уџбеничком комплету *Конечно! 3* у односу на *Конечно! 1* (21%) и *Конечно! 2* (23,5%) може се објаснити пре свега специфичностима самог уџбеничког комплета и његове адаптације. Наиме, као што је већ истакнуто у претходном истраживању (Гинић, Ајџановић 2025), серија *Конечно!* представља адаптирани уџбенички комплет чији је оригинал намењен говорницима немачког језика који уче руски као страни језик те је већа употреба матерњег језика у инструкцијама и задацима и посве очекивана. Приликом адаптације за српску говорну средину инструкције које су у оригиналу биле на немачком језику преведене су на српски, што је у уџбеницима за почетни ниво учења (*Конечно! 1* и *Конечно! 2*) условило велики број вежби вођене интеракције и вођене условне интеракције, а самим тим и висок укупан проценат вежби медијације. Насупрот томе, у уџбеницима за седми и осми разред ситуација се значајно мења. Будући да се очекује да су ученици до тада већ овладали основним нивоом језичке компетенције (А1), инструкције и организација задатака у далеко већој мери прелазе на руски језик. Самим тим, смањује се број задатака који подразумевају посредовање уз ослонац на матерњи језик, нарочито вежби вођене интеракције и вођене условне интеракције. Због тога и укупан проценат вежби медијације у *Конечно! 3* опада у односу на претходне уџбенике из серије, што представља директну последицу постепеног преласка с ослонаца на матерњи језик ка већој самосталности ученика у комуникацији на руском језику.

4.1.1.4 У уџбеничком комплету за седми разред посебна пажња посвећује се стратегијама рада с речником и развијању вештина самосталног прона-

лажења и разумевања речи, што се одражава и на повећан број преводних задатака (19), те на појачан смер вежби медијације с руског на српски, које чине готово половину свих вежби.

4.1.2 Квантитативна анализа комплета *Конечно! 4*

4.1.2.1 Међу 455 вежби, колико садржи уџбенички комплет *Конечно 4*, медијација је заступљена у 55 задатака (12%). Већи део идентификованих вежби (29) пронађен је у уџбенику, док је у радној свесци забележено 26 таквих активности. Дистрибуција по типовима приказана је у табели:

МЕДИЈАЦИЈА БЕЗ ИНТЕРАКЦИЈЕ					
тип вежбе	превод	препричавање	превод с трансформацијом	текстуализација интенције	описивање
бр. (у+рс)	18+17	2+1	0	1+1	0

МЕДИЈАЦИЈА У ОКВИРУ ИНТЕРАКЦИЈЕ		
текстуализација интенције	консекутивни превод	вођена интеракција
0	0	1+0

МЕШОВИТА МЕДИЈАЦИЈА					
превод с трансформацијом	вођена условна интеракција	презентација	пројекат	ослонац на слику	игра
1+5	1+0	1+0	3+0	0	1+1

Табела 2. Дистрибуција типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци *Конечно! 4*

4.1.2.2 Међу идентификованих 55 вежби, писмених је 31, а усмених 24. Када је реч о смеру медијације, из смера с руског на српски је 33 вежби, док је из смера са српског на руски нешто мање вежби – 22.

4.1.2.3 Велики број забележених вежби превода у уџбеничком комплету *Конечно! 4* – чак 35 од укупно 55 евидентираних вежби медијације (63,5%) – утиче на смањену разноврсност заступљених типова и подтипова медијације. За разлику од претходних уџбеника из серије, у којима су у осетно већој мери биле присутне различите форме интерактивне и мешовите медијације, у *Конечно! 4* тежиште је померено ка задацима усмереним на стицање језичких знања и вештина, пре свега превођења и самосталног рада с

лексиком. Оваква концепција уџбеника може се довести у везу и са узрастом ученика, односно са чињеницом да је реч о ученицима од 14 година, код којих се очекује већи степен језичке и когнитивне самосталности. Такође, постепено се помера тежиште ка студиознијем и аналитичнијем приступу учењу страног језика.

4.1.3 Квалитативни опис вежби медијације у уџбеничком комплету *Конечно!*

Вежбе медијације у уџбеничком комплету *Конечно!* за трећу и четврту годину учења у квалитативном погледу показују извесно померање тежишта у односу на уџбенике за почетни ниво. Док су у уџбеницима *Конечно! 1* и *Конечно! 2* биле заступљеније разноврсне форме интерактивне и комуникативно усмерене медијације, у уџбеницима за седми и осми разред доминирају вежбе превођења, што условљава и мању разноврсност типова медијације. Ипак, и у овим уџбеницима присутни су задаци који од ученика захтевају активну обраду информације и различите когнитивне операције, посебно у вежбама превода с трансформацијом, текстуализације интенције и рада с непознатом лексиком.

4.1.3.1 И у уџбеницима *Конечно! 3* и *Конечно! 4* у оквиру медијације без интеракције доминирају вежбе превода, али се њихова функција у извесној мери разликује у односу на уџбенике за прву и другу годину учења. Наиме, док су у *Конечно! 1* и *Конечно! 2* вежбе превода често имале јасније изражен комуникативни и мотивациони карактер те биле повезане са стратегијама наслућивања значења речи и неретко ослоњене на игровне и интерактивне елементе – у уџбеницима за седми и осми разред превод је у већој мери усмерен на развијање језичке прецизности, студиознијег приступа учењу језика и стратегија самосталног рада. Примера ради, у једној од вежби превођења у уџбенику *Конечно! 3* ученик се доводи у улогу посредника и преводиоца, при чему се посебно наглашава стратегија превођења према којој није неопходан дослован превод, већ преношење најважнијих информација (*Конечно! 3*, уџбеник, стр. 51). Вежбе превода заступљене су и приликом усвајања нове лексике и граматике, нарочито у оквиру обраде глагола кретања и префиксалних глагола кретања, док се стратегије наслућивања значења речи додатно проширују и систематизују (*Конечно! 3*, уџбеник, стр. 80). Слична тенденција присутна је и у уџбенику *Конечно! 4*, у ком су честе вежбе типа „прочитај и преведи”, понекад комбиноване с довршавањем текста (*Конечно! 4*, уџбеник, стр. 11). Ученици се редовно упућују на самостално коришћење речника и проверу непознатих речи (*Конечно! 4*, уџбеник, стр. 23), али и предлошко-падежних конструкција (*Конечно! 4*, уџбеник, стр. 60), док су предмет превођења и пословице (*Конечно! 4*, радна свеска, стр. 8; уџбеник, стр. 43), што указује и на постепено увођење културолошке компоненте у вежбе медијације. Вежбе двојезичног препричавања

пак и у овим уџбеницима остају малобројне, али су ипак методички сложеније него на почетном нивоу. Посебно је значајно то што је у уџбенику *Конечно! 4* представљена стратегија преношења основних мисли, односно резимирања са српског на руски језик (*Конечно! 4*, уџбеник, стр. 28), при чему се код ученика развијају компензационе стратегије: употреба синонима, антонима, парафраза и интернационализма у ситуацијама када не могу да се сете речи. На тај начин медијација превазилази оквире пуког механичког превођења и повезује се с развојем комуникативне сналажљивости и механизма компензације.

4.1.3.2 Када је реч о вежбама медијације у оквиру интеракције, у уџбеничким комплетима *Конечно! 3* и *Конечно! 4* не учествују се значајније промене у квалитету вежби у односу на уџбенике за претходне разреде. Сам број вежби вођене интеракције знатно је мањи у односу на претходне разреде. У уџбенику *Конечно! 4* забележена је свега једна вежба вођене интеракције (*Конечно! 4*, уџбеник, стр. 12). Вежбе консекутивног превода и даље су малобројне, али су комуникативне ситуације у којима се ученик јавља у улози посредника сложеније и ближе реалним животним околностима него у уџбеницима за пети и шести разред. Тако се ученик јавља као посредник у разговору пацијента и лекара, као и у ситуацијама куповине карата и посредовања између саговорника који не говоре исти језик. Ипак, основни модел ових вежби остаје непромењен у односу на претходне разреде: ученик посредује између два комуниканта преносећи информације са српског на руски и обрнуто. Задаци текстуализације интенције и вођене интеракције у *Конечно! 3* често су повезани с граматичким садржајем. Тако се, на пример, у вежби 76 (*Конечно! 3*, уџбеник, стр. 20) ученици најпре упућују на то да допуне питања и употребе заменицу *твоей* у одговарајућем облику, након чега један од њих преузима улогу девојчице Настје и, ослањајући се на вођена питања, укратко представља своје другарице. На тај начин комуникативна активност остаје чврсто повезана с увежбавањем граматичког материјала, што је карактеристично и за вежбе медијације у претходним уџбеницима ове серије.

4.1.3.3 У уџбеницима *Конечно! 3* и *Конечно! 4* у оквиру медијације мешовитог типа учествују се извесне промене у односу на уџбенике за пети и шести разред. Пре свега, расте број задатака који подразумевају самосталне пројекте и презентације, док се број задатака вођене условне интеракције драстично смањује, о чему је већ било речи у оквиру квантитативне анализе. Вежбе превода с трансформацијом заступљене су у сличној мери као и у претходним разредима, нарочито у радним свескама, у оквиру игара *Тандем*, које су детаљније описане претходном истраживању (Гинић, Ајџановић 2025: 255–256). Осим тога, вежбе превода с трансформацијом јављају се и у оквиру тема које поседују изражену лингвокултуролошку компоненту,

као што су посета Музеју руског рока или Царском селу. Као и у претходним разредима, превод с трансформацијом реализује се у дијалогским ситуацијама и подразумева преобликовање исказа, чиме се симулирају реалне комуникативне околности и развија говорна продукција ученика. Посебно је занимљиво то што се у свим разредима уџбеничког комплекта *Конечно!* после сваке обрађене лекције у радним свескама налази задатак самоевалуације заснован на преводу с трансформацијом. У оквиру тзв. *Језичке биографије* ученик на основу тврдњи датих на српском језику формулише сопствене примере на руском. Тако се, на пример, после друге лекције у радној свесци *Конечно! 3* од ученика очекује да покаже да уме „да купи возну карту”, „да пита за време доласка или поласка превозног средства” и сл. (*Конечно! 3*, радна свеска, стр. 22). После тврдњи на српском следи инструкција на руском језику којом се од ученика тражи да за сваку тврдњу напише пример и одложи га у свој језички портфолио. На тај начин медијација се повезује не само с комуникативном праксом већ и с развијањем аутономије ученика, самоевалуације и свесног управљања процесом учења.

4.2 Уџбенички комплет *Наш класс 3*

4.2.1 Квантитативна анализа вежби комплекта *Наш класс 3*

4.2.1.1 У уџбеничком комплекту *Наш класс 3*, унутар укупног броја вежби (291, од чега 171 у уџбенику и 120 у радној свесци) идентификовано је 26 вежби медијације што чини 9% од укупног броја. Већина идентификованих вежби – укупно 20 (12%) – заступљена је у уџбенику, који је обимом и већи, док је у радној свесци место нашло 6 вежби медијације (5%). Наредна табела илуструје дистрибуцију типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци:

МЕДИЈАЦИЈА БЕЗ ИНТЕРАКЦИЈЕ					
тип вежбе	превод	препричавање	превод с трансформацијом	текстуализација интенције	описивање
бр. (у+рс)	10+2	0	0	0	0+2

МЕДИЈАЦИЈА У ОКВИРУ ИНТЕРАКЦИЈЕ		
текстуализација интенције	консекутивни превод	вођена интеракција
0	4+1	0

МЕШОВИТА МЕДИЈАЦИЈА					
превод с трансформацијом	вођена условна интеракција	презентација	пројекат	ослонац на слику	игра
0	0	0	4+1	0	1+0

Табела 3. Дистрибуција типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци *Наш класс 3*

4.2.1.2 Унутар укупног броја забележених вежби медијације у овом уџбеничком комплету (26) налази се једнак број оних предвиђених за усмену и оних намењених писаној изради – по 13. Ваља напоменути и то да у уџбенику преовлађују усмене вежбе, али да оне не односе знатну превагу у односу на писмене (11 : 9), док је у радној свесци ситуација обрнута: четири писмене и две усмене вежбе. Када је реч о смеру медијације, с девет примера преовладава смер с руског на српски, док је обратни заступљен у незнатно мањој мери будући да има седам потврда. Треба истаћи и то да су у овом уџбеничком комплету са пет потврда заступљене вежбе консекутивног превода, те да се у пет примера медијација одвија паралелно у оба смера.

4.2.1.3 Узевши у обзир све горе наведено, можемо закључити да су вежбе медијације у уџбеничком комплету *Наш класс 3* заступљене у довољној мери, али да се не истичу разноврсношћу, као што је то био случај у уџбеничким комплетима за прве две године учења. Треба истаћи и то да различити подтипови вежби медијације који су фигурирали у уџбеничким комплетима за прве две године учења, а који овде нису идентификовани, заправо не изостају у потпуности. Наиме, неки од подтипова вежби медијације присутни су и у овом уџбеничком комплету, али су усмерени на једнојезичну медијацију, која нам, ради боље и лакше упоредивости резултата истраживања вежби медијације у уџбеничким комплетима за прве две године учења и овима које сада представљамо, а који се односе на трећу и четврту годину учења – и није била у фокусу. Идентификовани подтипови који су усмерени на једнојезичну медијацију припадају вођеној интеракцији, вођеној условној интеракцији и исказивању сопственог става, мишљења или преференције – дакле, свим трима типовима медијације – и оној без интеракције, и оној с интеракцијом и медијацији мешовитог типа. С обзиром на то да је уједначен број вежби усмерен на усмену и писану израду, а имајући у виду и незнатну доминацију смера медијације с руског на српски у односу на смер са српског на руски, намеће се закључак да су аутори имали у виду потребу да се подједнако унапређује како усмена тако и писана продуктивна компетенција.

4.2.2 Квантитативна анализа вежби комплекта *Наши класс 4*

4.2.2.1 Уџбенички комплет за другу годину учења *Наши класс 4* у односу на претходни одликује већи број вежби – укупно 353, од којих је 21 вежба медијације, што чини 6% од укупног броја. И у овом је случају, сасвим очекивано, знатно већи део вежби медијације потврђен у уџбенику – 19 (8%), док их је у радној свесци свега две (2%). Као илустрацију дистрибуције типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци уџбеничког комплекта *Наши класс 4* прилажемо доњу табелу:

МЕДИЈАЦИЈА БЕЗ ИНТЕРАКЦИЈЕ					
тип вежбе	превод	препричавање	превод с трансформацијом	текстуализација интенције	описивање
бр. (y+pc)	0+1	1+0	1	0	4+0

МЕДИЈАЦИЈА У ОКВИРУ ИНТЕРАКЦИЈЕ		
текстуализација интенције	консекутивни превод	вођена интеракција
1	11+0	1+0

МЕШОВИТА МЕДИЈАЦИЈА					
превод с трансформацијом	вођена условна интеракција	презентација	пројекат	ослонац на слику	игра
0	0	0	1+0	0	0

Табела 4. Дистрибуција типова вежби медијације у уџбенику и радној свесци *Наши класс 4*

4.2.2.2 У датом уџбеничком комплекту преовлађују вежбе медијације усмерене на писану израду – 13 од укупно 21, док су вежбе медијације које су предвиђене за усмену израду заступљене у осам примера. У уџбенику су вежбе предвиђене за писану израду доминантне у односу на оне за усмену израду: док је првих 12, потоњих вежби је седам. У радној свесци, међутим, ситуација је другачија будући да у њој налазимо једнак број писаних и усмених вежби (по једну вежбу за сваки тип израде). У четвртој години учења смер медијације је доминантно са српског на руски, с девет примера, док је онај с руског на српски заступљен свега с једним примером. Вежбе консекутивног превода које укључују оба смера у датом уџбеничком комплекту имају 11 потврда.

4.2.2.3 И овај комплет се одликује правилно одабраном избалансираношћу вежби медијације, њиховом добром заступљеношћу, али не и разноврсношћу, барем када је у питању двојезична медијација. Међутим, ако бисмо учили и вежбе једнојезичне медијације, разноврсност вежби била би нешто боља, барем када је реч о подтиповима вежби које припадају типу медијације без интеракције, а конкретно исказивање сопственог става, мишљења или преференције и описивања. Усмереност већег броја вежби на писану продукцију представља добру основу за развој ове продуктивне компетенције, при чему ни усмена компетенција није запостављена.

4.2.3 Квалитативни опис вежби медијације у уџбеничком комплету
Наш класс

4.2.3.1 Кад је реч о примерима вежби медијације у уџбеничким комплетима *Наш класс 3* и *4*, анализа је показала да су вежбе медијације без интеракције највише заступљене у подтиповима *превод*, али су идентификовани у малом броју, и под типови *препричавање*, *описивање*, *интекстуализација интенције* и *превод с трансформацијом*. Као илустрацију за вежбе превода навешћемо вежбу у којој је потребно превести наслове књижевних дела српских писаца (*Наш класс 3*, радна свеска, стр. 24, вежба 12), а као илустрацију за вежбу превода у другом смеру, с руског на српски, навешћемо задатак у ком је потребно пронаћи преводне еквиваленте за понуђене речи (*Наш класс 3*, уџбеник, стр. 14, вежба 1). Вежбе препричавања можемо илустровати тек једним веома успешним примером с обзиром на то да у овим уџбеничким комплетима и имају само једну потврду, али је замисао вежбе веома иновативна и динамична. Наиме, дата је кратка епизода из стрипа „Женидба Душанова” аутора Ђорђа Лобачева, унутар које је потребно да ученици у облачиће упишу текст који изговарају протагонисти те епизоде па да свој текст упореде с текстом својих другова, а затим и да препричају догађаје из песме који су претходили овом приказаном у уџбенику и оне који су уследили за њим (*Наш класс 4*, уџбеник, *Комикс*, стр. 31). Подтип описивање илустроваћемо вежбом у којој је потребно да ученици напишу састав о животу једног српског научника (*Наш класс 3*, радна свеска, стр. 17, зад. 12). Подтип текстуализација интенције без интеракције такође можемо илустровати само једним примером будући да смо свега један и идентификовали. У вежби се на српском језику описује руски обичај да се пред полазак на пут седне и ћути неколико тренутака, а затим је потребно да ученици заједно напишу десет интересантних чињеница о Русији како би помогли другу који се спрема на пут у Русију, те да по том моделу напишу и интересантне чињенице везане за Србију (*Наш класс 3*, уџбеник, *Интересно*, стр. 19). Још један подтип вежби медијације без интеракције има укупно једну потврду – превод с трансформацијом, а у оквиру тог задатка потребно је на два начина превести на руски језик дате реченице – једном у личној, једном

у безличној форми (*Наш класс 4*, радна свеска, стр. 8, зад. 9). Као што горње табеле показују, сви подтипови овог типа медијације идентификовани су у уџбеничким комплетима *Наш класс* за трећу и четврту годину учења, али не у подједнакој мери.

4.2.3.2 Вежбе медијације у оквиру интеракције у уџбеничким комплетима *Наш класс 3* и *Наш класс 4* заступљене су у сва три подтипа. Подтип текстуализација интенције заступљен је у свега једном примеру, али га веома добро репрезентује вежба у којој је потребно да ученици, радећи у пару, нађу државне симболе Русије и Србије, као и податке о тим двама државама, те да према задатим параметрима један другом постављају питања о Русији и Србији (*Наш класс 4*, уџбеник, стр. 29, вежба 10). О вежбама консекутивног превођења већ је било речи, а на овом месту ћемо их илустровати једним примером у ком је потребно помоћи двама јунацима уџбеника, који воде дијалог на тему здравља (*Наш класс 4*, уџбеник, стр. 75, вежба 3). Вежбу коју смо сврстали у подтип вођена интеракција илуструје само један пример, у ком је потребно да ученици прво у тексту пронађу еквиваленте за изразе који су дати на српском језику, а затим да их искористе у својим питањима упућеним другу (*Наш класс 4*, уџбеник, стр. 12, *Грамминуџа*). Као што се да видети из горњих табела и из овог описа, вежбе које припадају типу медијације с интеракцијом, заступљене су у сва три подтипа, али њихова дистрибуција није подједнака. Преовладавају вежбе консекутивног превода, док су вежбе текстуализације интенције и вођене интеракције заступљене са по само једним репрезентативним примером.

4.2.3.3. Вежбе које смо уврстили у трећи тип медијације, тј. медијацију мешовитог типа у уџбеничким комплетима *Наш класс 3* и *Наш класс 4*, заступљене су у двама подтиповима: пројекту и игри. Први од њих могао би се представити вежбом у којој је потребно да ученици испричају оно што знају о Наполеоновој инвазији на Русију и да затим направе реконструкцију догађаја из 1812. године (*Наш класс 3*, уџбеник, стр. 29, *Интересно*). Вежбом пак у којој се ученици играју занимљиве географије презентоваћемо подтип игра. Ученици имају задатак да пронађу руске називе за познатије државе и њихове главне градове, а затим да на картицама с једне стране нацртају заставу те државе, а с друге стране напишу њен назив и главни град (*Наш класс 3*, уџбеник, стр. 13, *Ето очень интересно!*).

Уџбенички комплети *Наш класс 3* и *Наш класс 4* показују изванредан континуитет у односу на уџбенике за прве две године учења, али и јасно померање ка сложенијим и студиознијим облицима медијације. Иако је проценат вежби медијације у односу на укупан број вежби нешто мањи него у уџбеничким комплетима *Наш класс 1* и *Наш класс 2*, вежбе медијације и даље су присутне у довољној мери и задржавају важну улогу у развоју продуктивних компетенција ученика. Истовремено, уочава се и смањена раз-

новрсносћ двојезичних вежби медијације, нарочито у поређењу с почетним нивоом учења.

За разлику од уџбеничког комплета *Конечно!*, у ком је у вишим разредима дошло до изражене доминације вежби превода, у серији *Наш класс* и у трећој и четвртој години учења остаје релативно уравнотежен однос различитих типова медијације, мада су и овде најзаступљеније вежбе превода и консекутивног превођења. Посебно је значајно то што су потоње бројније него у претходним разредима и што се реализују у комуникативним ситуацијама блиским реалној употреби језика.

У односу на уџбеничке комплете за прве две године учења, уочљиво је и постепено померање тежишта ка писаној продукцији, нарочито у уџбенику *Наш класс 4*, што указује на настојање аутора да развијају не само усмену комуникацију већ и прецизније и студиозније облике писаног изражавања. Истовремено, задржан је и културолошки аспект медијације: задаци су често повезани са историјским, књижевним и културним темама, што медијацију не своди искључиво на језичко посредовање, већ је повезује и са ширим образовним контекстом.

Треба истаћи и то да се смањена разноврсност двојезичне медијације делимично може објаснити већом заступљеношћу једнојезичних медијативних активности, које нису биле у фокусу овог истраживања. Наиме, различити облици вођене интеракције, исказивања става, мишљења и преференција, као и поједини задаци описивања и презентације, у уџбеничким комплетима *Наш класс 3* и *Наш класс 4* често се реализују искључиво на руском језику. То показује да се са напредовањем нивоа знања постепено смањује ослонац на матерњи језик и да се тежиште наставе помера ка самосталнијој употреби страног језика.

4.3 Уџбенички комплет *Давай!*

Као што је детаљније показано у претходном истраживању (Гинић, Ајџановић 2025: 262–264), уџбенички комплети *Давай!* и на почетном, али и на вишем нивоу учења, значајно се разликују од претходно анализираних серија уџбеника, не само обимом већ и дистрибуцијом и разноврсношћу вежби медијације. Док је у уџбеничким комплетима *Конечно!* и *Наш класс* било неопходно табеларно приказивати различите типове и подтипове медијације, у серији *Давай!* таква потреба углавном изостаје, будући да је медијација готово искључиво сведена на медијацију без интеракције, и то превасходно на вежбе превода.

4.3.1 Квантитативна анализа вежби комплета *Давай! 3*

4.3.1.1. У уџбеничком комплету *Давай! 3* заступљене су, као што смо навели, у највећој мери вежбе медијације без интеракције, и то највише превода у смеру с руског на српски језик – дакле, рецептивном. Уџбеник

и радна свеска датог уџбеничког комплета садрже укупно 563 вежбе (406 уџбеник и 157 радна свеска), од којих 30 укључује медијацију (29 у уџбенику и само једна у радној свесци), што чини 5%. Када је у питању начин израде вежби медијације, показује се да су у уџбенику заступљене само оне за усмену израду (таквих је примера, дакле, 29), док оне за писану израду потпуно изостају. Смер медијације је готово једнообразан – 29 с руског на српски и само једна са српског на руски.

4.3.1.2 У уџбенику *Давай! 3* идентификовали смо само вежбе медијације које припадају типу медијација без интеракције и то презентоване двама подтипovima: преводом и препричавањем. У радној свесци смо, међутим, пронашли свега једну вежбу медијације и то подтип консекутивни превод који припада типу медијација с интеракцијом. Ипак, укупан број вежби из радне свеске прикључили смо укупном броју вежби у уџбенику, како бисмо остали доследни претходном начину бројања и извођења коначног процента вежби медијације. Уџбеник датог уџбеничког комплета садржи 406 вежби, а радна свеска 157, што у збиру даје 563 вежбе. Вежби које укључују медијацију, а које смо, као што смо горе напоменули, идентификовали махом у уџбенику, а само једну у радној свесци, укупно је 30, што представља 5%. Када је у питању начин израде вежби медијације, показује се да су у уџбенику све оне предвиђене за усмену израду. Када је пак реч о смеру медијације, за разлику од раније представљене две серије уџбеничких комплета *Конечно!* и *Наш класс*, у овом уџбенику је са 28 примера изразито доминантан онај с руског на српски, док је само једна вежба превода предвиђена за смер са српског на руски.

4.3.2 Квантитативна анализа вежби комплета *Давай! 4*

4.3.2.1 У уџбеничком комплету *Давай! 4* вежбе медијације без интеракције идентификовали смо само у уџбенику, док у радној свесци није пронађена ниједна вежба овог типа. Уџбеник садржи укупно 458 вежби, а радна свеска 229, што у збиру даје 687 вежби. Вежби које укључују медијацију јесте 34, што представља приближно 5% вежби медијације у укупном броју вежби. Када је у питању начин израде вежби медијације – све су усменог типа, искључиво у смеру с руског на српски.

4.3.3 Квалитативни опис вежби медијације у уџбеничком комплету *Давай!*

4.3.3.1 Квалитет вежби медијације у уџбеничком комплету *Давай* можемо описати у неколико кратких реченица, с обзиром на то да су у њему, како смо видели, доминантно заступљене вежбе превода, уз још само две вежбе подтипа препричавање и једну потврду подтипа консекутивни превод. Вежбе превода доминантно су усмерене на превод с руског на српски језик, а често се реализују кроз превођење већег броја краћих, али захтевнијих

текстова, што овај уџбенички комплет додатно приближава традицији граматичко-преводног метода. Можемо их илустровати примером вежбе у којој је потребно да ученици читају и преводе кратке текстове (*Давай 3*, стр. 22, зад. 6). Превод у другом смеру, оном продуктивном, са српског језика на руски, представља само једна вежба, у којој је потребно превести пет реченица (*Давай 3*, стр. 61, зад. 4). Као и у претходна два уџбеничка комплета ове серије уџбеника, и у овом су вежбе превода махом једнообразне и најчешће се односе на превођење прочитаног или одслушаног текста. Посебно треба издвојити вежбе превода на основу аудирања, које представљају рећи и методички занимљив облик медијације, близак симултаном превођењу, мада су заступљене у знатно мањем броју у односу на класичне вежбе превода. Вежбе препричавања, као што смо већ истакли, појављују се у само два примера: у једном од њих потребно је да ученик прочита чланак под називом „Кто России подарил Пушкина и чай?” те да најважније чињенице из чланка на српском језику преприча свом другу (*Давай 3*, стр. 31, зад. 6). Друга вежба овог типа захтева од ученика да погледа трејлер за филм „Чижик-пыжик возвращается”, а затим да на српском језику преприча другу о чему се ради у филму (*Давай 3*, стр. 44, зад. 7). Од вежби које припадају типу медијације с интеракцијом пронашли смо само један пример у радној свесци, и то такав који припада подтипу консекутивног превода. У вежби се од ученика тражи да замисли да је с родитељима који не говоре руски први пут у Москви и да им помаже да у ресторану поруче храну (*Давай 3*, стр. 48, зад. 11). Међутим, треба истаћи да смо у овом уџбенику ипак идентификовали и вежбе које припадају типу медијације с интеракцијом (текстуализација интенције, вођена интеракција са четири односно две потврде), као и оне које припадају типу мешовите медијације (ослонац на слику – четири, вођена условна интеракција – девет, игра – седам, пројекат – две потврде), али се оне односе на једнојезичну медијацију, која, дакле, овог пута није била предмет нашег истраживања.

5. Закључак

5.0 Спроведено истраживање показало је да се у уџбеницима руског језика као другог страног за трећу и четврту годину учења у Србији представља развој медијативне компетенције започет у уџбеницима за пети и шести разред, али уз извесне промене како у квантитативном, тако и у квалитативном погледу. У односу на претходни ниво учења, уочава се јасно померање тежишта ка сложенијим и студиознијим облицима рада, већој самосталности ученика и постепеном смањењу ослонаца на матерњи језик. Истовремено, долази и до смањења разноврсности двојезичних медијативних активности, пре свега због тога што се значајан број комуникативних и

интерактивних задатака у вишим разредима реализује искључиво на руском језику и тиме прелази у домен једнојезичне медијације, која овим истраживањем није обухваћена.

5.1 Квантитативна анализа показује да уџбенички комплети *Конечно!* 3 и *Конечно!* 4 у односу на укупан број вежби садрже 8%, односно 12% вежби медијације у односу на укупан број вежби. У поређењу с уџбеницима *Конечно!* 1 и *Конечно!* 2, у којима је медијација била заступљена са 21% и 23,5%, видимо да је реч о значајном процентуалном паду. Међутим, ова разлика условљена је пре свега мањим бројем вежби вођене интеракције и вођене условне интеракције, које су на почетном нивоу у великој мери зависиле од инструкција на матерњем језику. С напредовањем нивоа знања ученика, инструкције и организација рада постепено прелазе на руски језик те и опада број двојезичних медијативних активности. У серији *Наш класс* такође се уочава благо смањење процента медијације: уџбенички комплети *Наш класс* 3 и *Наш класс* 4 садрже 9%, односно 6% вежби медијације, док је у претходним разредима тај проценат износио 15% и 11%. И у овом случају смањење квантитета прати постепено померање ка једнојезичној комуникацији и већој самосталности ученика. С друге стране, уџбенички комплети *Давай!* 3 и *Давай!* 4 задржавају готово идентичан проценат медијације као и на почетном нивоу – око 5% – при чему се медијација и даље готово искључиво своди на превод без интеракције.

5.2 Посматрано у целини, серије *Конечно!* и *Наш класс* и у трећој и четвртој години учења, како у квантитативном тако и у квалитативном смислу, показују много већу блискост међусобно него у односу према серији *Давай!*, како у квантитативном, тако и у квалитативном смислу. Иако у вишим разредима долази до смањења броја двојезичних медијативних задатака, у овим серијама и даље су заступљени различити типови и подтипови медијације: превод, препричавање, консекутивни превод, текстуализација интенције, превод с трансформацијом, пројекти, презентације и игровне активности. Посебно је значајно што у вишим разредима задаци све чешће подразумевају когнитивно сложеније операције – резимирање, парафразирање, компензационе стратегије, самостални рад с речником, као и посредовање у реалистичним комуникативним ситуацијама. У том смислу може се говорити о извесном квалитативном напретку у односу на почетни ниво учења, иако је квантитет двојезичне медијације нешто мањи.

5.3 Смер медијације такође показује извесне промене у односу на претходно истраживање. Док је у уџбеницима за пети и шести разред у серијама *Конечно!* и *Наш класс* доминирао смер са српског на руски, у уџбеницима за седми и осми разред све је израженији смер с руског на српски, нарочито у серији *Конечно!*, где он у *Конечно!* 4 обухвата чак 33 од 55 вежби медијације (60%). Ова промена може се објаснити већом усмереношћу на рад с

текстом, лексиком и стратегијама разумевања. Насупрот томе, у серији *Наши класс* и даље је очуван релативно избалансиран однос оба смера медијације, уз значајно већи број вежби консекутивног превода, које ученика стављају у улогу стварног посредника у комуникацији. У серији *Давай!* медијација је и даље готово искључиво рецептивна и у смеру с руског на српски, што значајно ограничава развој продуктивних и интерактивних компетенција.

5.4 Квалитативна анализа показала је да уџбеници *Конечно!* и *Наши класс* у вишим разредима постепено прелазе с доминантно комуникативно-мотивационих активности ка сложенијим облицима интелектуалног и језичког рада. Вежбе превода више нису усмерене искључиво на механичко преношење значења, већ све чешће укључују трансформацију, резимирање, компензационе стратегије и културолошку компоненту. Истовремено, задржан је значајан број комуникативних ситуација блиских реалној употреби језика, посебно у задацима консекутивног превода и пројектне наставе. Уџбенички комплети *Давай!*, међутим, и на овом нивоу остају засновани претежно на традиционалном граматичко-преводном приступу. Вежбе су углавном једнообразне, усмерене на превођење већег броја текстова и најчешће не укључују интеракцију, креативно посредовање нити развијање шире медијативне компетенције. Иако су учени поједини занимљиви облици, попут превода на основу аудирања, они су заступљени у недовољном броју.

5.5 На основу свих добијених резултата можемо закључити да уџбеници руског језика за трећу и четврту годину учења у Србији у највећој мери прате тенденције постепеног развоја медијативне компетенције и померања ка самосталнијој употреби страног језика. Истовремено, налази показују да би у будућим уџбеничким комплетима било пожељно повећати број задатака који укључују стварну интеракцију, сарадничко посредовање, пројектни рад и комуникативне ситуације блиске аутентичној употреби језика, као и успоставити бољу равнотежу између рецептивне и продуктивне медијације. Посебно би било значајно развијати задатке који повезују медијацију са културолошким, интеркултурним и когнитивним аспектима комуникације, у складу са савременим концепцијама наставе страних језика и захтевима *Заједничког европског референцијног оквира за живе језике*.

5.6 Овим радом потврђено је да медијација у настави руског језика постепено добија све значајније место, али и да њен развој у уџбеничкој пракси није уједначен. Добијени резултати могу послужити као основ за даља истраживања медијације у настави руског и осталих страних језика, али и као подстицај за унапређивање критеријума по којима се вреднују савремени уџбенички комплети и планира развој комуникативних компетенција ученика.

Цитирана лијџерајџура

- Азимов, Эльхан Г, Анатолий Н. Щукин. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва: Издательство ИКАР, 2009.
- [Azimov, El'khan G, Anatolij N. Shchukin. Novyĭ slovar' metodicheskikh terminov i poniatiĭ (teoriĭa i praktika obucheniiā iāzykam). Moskva: Izdatel'stvo IKAR, 2009]
- Гинић, Јелена, Наташа Ајџановић. „Медијација у уџбеницима руског језика као другог страног за прву и другу годину учења у Србији”. Славистика XXIX/2, 2025: 246–268.
- [Ginić, Jelena, Nataša Ajdžanović. „Medijacija u udžbenicima ruskog jezika kao drugog stranog za prvu i drugu godinu učenja u Srbiji”. Slavistika XXIX/2, 2025: 246–268]
- Дурбаба, Оливера, Љиљана Ђурић и др. Општи стандарди постигнућа за крај основног образовања за страни језик. Приручник за наставнике. Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2017.
- [Durbaba, Olivera, Ljiljana Đurić i dr. Opšti standardi postignuća za kraj osnovnog obrazovanja za strani jezik. Priručnik za nastavnike. Beograd: Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, 2017]
- Колесников Андрей, А., Михаил К. Денисов. «Формирование медиативной компетенции при обучении иностранным языкам в школе». Вестник Рязанского государственного университета им. С. А. Есенина №34, 2012: 23–33.
- [Kolesnikov Andrej, A., Mihail K. Denisov. «Formirovanie mediativnoj kompetencii pri obučenii inostrannym āzykam v škole». Vestnik Rāzanskogo gosudarstvennogo universiteta im. S. A. Esenina №34, 2012: 23–33]
- Ланкина, Ольга Ю. «Содержание понятия ‘медиация’ в обучении иностранным языкам». Вестник Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина № 2. Педагогика, 2018: 175–183.
- [Lankina, Ol'ga Ū. «Soderžanie ponātiā „mediaciā” v obučenii inostrannym āzykam». Vestnik Leningradskogo gosudarstvennogo universiteta im. A. S. Puškina № 2. Pedagogika, 2018: 175–183]
- Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion Volume with New Descriptors. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2018.

Извори

- Амштајн Баман, Кристине, Улф Боргварт и др. Конечно! 3. Руски језик за седми разред основне школе: уџбеник за трећу годину учења. Београд: Klett, 2017.
- [Amštajn Baman, Kristine, Ulf Borgvart i dr. Konečno! 3. Ruski jezik za sedmi razred osnovne škole: udžbenik za treću godinu učenja. Beograd: Klett, 2017]
- Амштајн Баман, Кристине, Улф Боргварт и др. Конечно! 3. Руски језик за седми разред основне школе: радна свеска за трећу годину учења. Београд: Klett, 2016.

- [Amštajn Baman, Kristine, Ulf Borgvart i dr. Konečno! 4. Ruski jezik za sedmi razred osnovne škole: radna sveska za treću godinu učenja. Beograd: Klett, 2016]
- Амштајн Баман, Кристине, Улф Боргварт и др. Конечно! 4. Руски језик за осми разред основне школе: уџбеник за четврту годину учења. Београд: Klett, 2017.
- [Amštajn Baman, Kristine, Ulf Borgvart i dr. Konečno! 4. Ruski jezik za osmi razred osnovne škole: udžbenik za četvrtu godinu učenja. Beograd: Klett, 2017]
- Мангус, Инга. Давай! учить, читать, писать, играть 3: учебник. Уџбеник за седми разред основне школе. Руски језик за трећу годину учења. Београд: АрхиКњига, 2024.
- [Mangus, Inga. Davaj! učity, čitaty, pisaty, igraty 3: učebnik. Udžbenik za sedmi razred osnovne škole. Ruski jezik za treću godinu učenja. Beograd: ArhiKnjiga, 2024]
- Мангус, Инга. Давай! учить, читать, писать, играть 3: рабочая тетрадь. Радна свеска за седми разред основне школе. Руски језик за трећу годину учења. Београд: АрхиКњига, 2024.
- [Mangus, Inga. Davaj! učity, čitaty, pisaty, igraty 3: rabočaja tetradь. Radna sveska za sedmi razred osnovne škole. Ruski jezik za treću godinu učenja. Beograd: ArhiKnjiga, 2024]
- Мангус, Инга. Давай! учить, читать, писать, играть 4: учебник. Уџбеник за осми разред основне школе. Руски језик за четврту годину учења. Београд: АрхиКњига, 2024.
- [Mangus, Inga. Davaj! učity, čitaty, pisaty, igraty 4: učebnik. Udžbenik za osmi razred osnovne škole. Ruski jezik za četvrtu godinu učenja. Beograd: ArhiKnjiga, 2024]
- Мангус, Инга. Давай! учить, читать, писать, играть 4: рабочая тетрадь. Радна свеска за осми разред основне школе. Руски језик за четврту годину учења. Београд: АрхиКњига, 2024.
- [Mangus, Inga. Davaj! učity, čitaty, pisaty, igraty 4: rabočaja tetradь. Radna sveska za osmi razred osnovne škole. Ruski jezik za četvrtu godinu učenja. Beograd: ArhiKnjiga, 2024]
- Меденица, Лука, Бранислав Николић, Мира Симеуновић. Наш класс 3. Руски језик за седми разред основне школе. Уџбеник за трећу годину учења. Београд: Завод за уџбенике, 2020.
- [Medenica, Luka, Branislav Nikolić, Mira Simeunović. Naš klass 3. Ruski jezik za sedmi razred osnovne škole. Udžbenik za treću godinu učenja. Beograd: Zavod za udžbenike, 2020]
- Меденица, Лука, Бранислав Николић, Мира Симеуновић. Наш класс 3. Руски језик за седми разред основне школе. Радна свеска за трећу годину учења. Београд: Завод за уџбенике, 2022.
- [Medenica, Luka, Branislav Nikolić, Mira Simeunović. Naš klass 3. Ruski jezik za sedmi razred osnovne škole. Radna sveska za treću godinu učenja. Beograd: Zavod za udžbenike, 2022]
- Меденица, Лука, Бранислав Николић, Мира Симеуновић. Наш класс 4. Руски језик за осми разред основне школе. Уџбеник за четврту годину учења. Београд: Завод за уџбенике, 2021.

- [Medenica, Luka, Branislav Nikolić, Mira Simeunović. Naš klass 4. Ruski jezik za osmi razred osnovne škole. Udžbenik za četvrtu godinu učenja. Beograd: Zavod za udžbenike, 2021]
- Меденица, Лука, Бранислав Николић, Мира Симеуновић. Наш класс 4. Руски језик за осми разред основне школе. Радна свеска за четврту годину учења. Београд: Завод за уџбенике, 2021.
- [Medenica, Luka, Branislav Nikolić, Mira Simeunović. Naš klass 4. Ruski jezik za osmi razred osnovne škole. Radna sveska za četvrtu godinu učenja. Beograd: Zavod za udžbenike, 2021]

Наташа Ајџанович, Елена Гинич

МЕДИАЦИЈА В УЧЕБНИКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ВТОРОГО ИНОСТРАННОГО ДЛЯ ТРЕТЬЕГО И ЧЕТВЁРТОГО ГОДА ОБУЧЕНИЯ В СЕРБИИ

Резюме

Данная статья представляет собой продолжение предыдущего исследования, посвящённого анализу упражнений на медиацию в учебниках русского языка как второго иностранного для первого и второго года обучения в сербских восьмилетних школах. В центре внимания настоящей работы находятся учебно-методические комплекты для третьего и четвёртого года обучения, то есть для седьмого и восьмого классов основной школы. Цель исследования заключается в том, чтобы определить, в какой мере и каким образом современные УМК способствуют дальнейшему развитию медиативной компетенции учащихся на более высоком уровне владения языком.

Материал исследования составили три актуальные серии учебников: *Конечно!*, *Наш класс* и *Давай!*. Анализ проводился на основе модифицированной классификации типов медиации, предложенной А. А. Колесниковым и М. К. Денисовым (2012), включающей медиацию без интеракции, медиацию в рамках интеракции и медиацию смешанного типа.

Количественный анализ показал, что в учебниках серии *Конечно!* доля упражнений на медиацию составляет 8% и 12% в частях 3 и 4 соответственно, тогда как в серии *Наш класс* — 9% и 6%. В учебниках *Давай!* количество медиативных упражнений остаётся минимальным — около 5% от общего числа заданий. По сравнению с учебниками для первых двух лет обучения наблюдается общее снижение процента двуязычной медиации, что связано

с постепенним переходом к одноязычной коммуникации на русском языке и уменьшением роли родного языка в организации учебного процесса.

Качественный анализ показал, что серии *Конечно!* и *Наш класс* в значительной степени соответствуют современным тенденциям развития медиативной компетенции. В них представлены различные типы заданий: перевод, пересказ, перевод с трансформацией, последовательный перевод, проектные задания, презентации и упражнения с культурологическим компонентом. При этом в старших классах упражнения становятся более сложными, аналитическими и ориентированными на самостоятельную работу учащихся. Особое внимание уделяется стратегиям компенсации, работе со словарём, передаче основной информации и развитию письменной продуктивной речи.

В отличие от них серия *Давай!* и на более высоком уровне обучения сохраняет преимущественно традиционный грамматико-переводной подход. Медиация в этих учебниках сводится главным образом к переводу с русского на сербский язык, нередко в форме перевода длинных текстов без интерактивного и коммуникативного компонента. Хотя в учебниках встречаются отдельные примеры более современных медиативных заданий (например, перевод на основе аудирования), они не оказывают существенного влияния на общую методическую концепцию серии.

Направление медиации также отражает различия между сериями. В *Конечно!* и *Наш класс* сохраняется относительная сбалансированность перевода с сербского на русский и с русского на сербский язык, тогда как в серии *Давай!* почти исключительно доминирует рецептивное направление — с русского на сербский.

В заключение авторы подчёркивают, что на более высоком этапе обучения медиация постепенно приобретает более сложный и самостоятельный характер и становится важным средством развития не только языковой, но и коммуникативной, когнитивной и социокультурной компетенции учащихся. Полученные результаты подтверждают необходимость дальнейшего системного включения медиативных упражнений в обучение русскому языку как второму иностранному в соответствии с принципами коммуникативного подхода и рекомендациями CEFR.

Ключевые слова: учебники русского языка, восьмилетняя школа, русский язык, медиация без наличия интеракции, медиация в рамках интеракции, смешанная медиация.